

Martius 1621.

40.

C O P I A

Vande Achts Verclaringhe, ofte Keyserlijcken Ban/gedaen

Teghen Fredericus Pfaltz-Graue Ceur-Vorst, Als
hoofst vande Boheemsche Rebellen, Ghepubli-
ceert binnen Wenen in Oostenrijck/ende
andere Steden in Duytslandt.

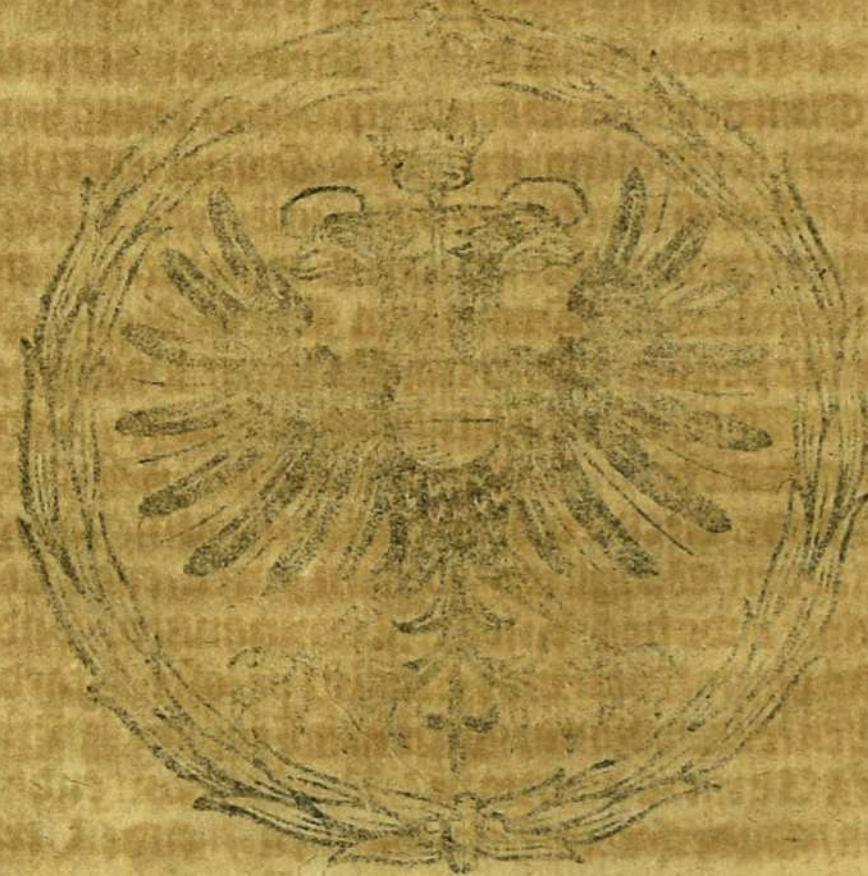
Nveerst Ghedruct den 16. Meert, 1621.

r' Haerwerpen/Bij Abraham Verhoeven/op de Lombaerde
veste/inde gulde Sonne.Met Gracie ende Priuilegie.

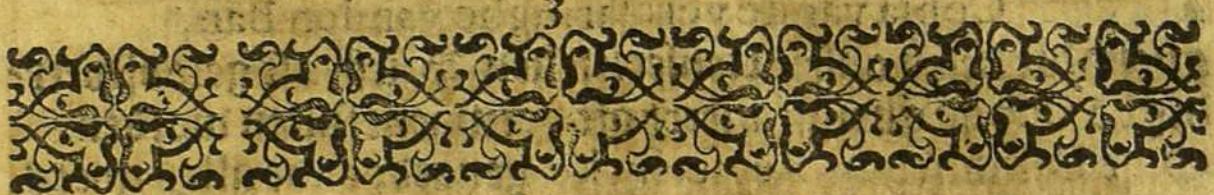
11932

11932

11932

Copia vande Achts Verclaringe oft Generalen Ban, oft Bannissement, by syne Keyselijcke Majestent ghedaen teghens den Pfaltz-Graeff Frede- rick Ceurvorst, &c. Op den 29. Januarij 1621.

WY Ferdinandus den tvveeden
by der Ghenaeden Godts,

Ghekosen Roomische Keyser / t' allen rijde vermeerder des
Rijckr / Coninck van Germanien / van Hungarijen / van
Bohemen / van Dalmatiën / van Croatië ende Slavo-
niën / &c. Eert-Hertoghe van Oostenrijck, Hertoch van
Bourgoignien / van Steyl / van Carinthien / van Crapn /
ende Wurtenberch. Grave van Trol / &c. Onthiede /
N. Alle ende peghelijcke Ceur-Vorsten / Vorsten Gheeste-
lijcke / ende Wereltlijcke Prelaten, Graven / Vry-Heeren /
Kidderein / knechten / Landt-Doochden / Officieren / Ampt-
lieden / Landt-Rechteren / Schultepſſchen / Borghermee-
ſteren / Raeden / Borghers / Ghemeuten / ende voorts alle
andere / onſe ende des Rijckr Leenmannen / Ondersaeten /
ende Ghetrouwē / van wat Qualiteit / ofte Staedt die mo-
ghen wesen / ende insonderheit aen Frederick Pfaltz-Gra-
ve, op den Kijn Ceurvorst / Vorstendom ende Landts
Standen / Ondersaeten / Leenmannen / ende Verwante / de

A ij ghene

4 Copia vande verclaringhe vanden Ban,
ghene die desen onsen Keyselijcken Brieff/ oft geloofweer-
dighe Copije gheinsinueert oft vermaent sullen worden.
Onse Vrindtschap/ Keyserlijcke genaede ende alles goets.

Hooghe ende Erweerdighe oock Doozluchtige Hooch-
gheborene/ Lieue Vrienden/ Neuen/ Ooms/ Schwaghe/s/
Broeders/ Ceur-Vorsten/ Oock Welgheborene/ Edele/
Persaeme/ Lieue/ Aendachtighe/ ende Ghetroouwe. Het is
nu binnen ende bumpten het Heylich Roomscche Rijcke, by
alle Coninghen/ Cheur-Vorsten/ Staten/ Nationen/ ende
Luyden int openbaer/ vande Onruste ende Rebelle die in
ons Coninck-rijck van Bohemen / ende des Heylygen
Rijckx Ceur-Vorsten en Leenmannen/ inden Jaere 1618.
lestleden/ by het Leuen ende Regeringhe van wijlen den
Alder-Doozluchtichsten Vorst en Heere Matthias Room-
sche Keyser, ende Coninck van Hungarijen ende Bohes-
men/ Gertz-Hertoghe van Oosten-rijck/ &c. Onsen seet
Lieuen/ Heere/ Neue/ ende Dadere/ Hooch-loffelijcker ge-
dachtenisse/)is op ghestaen/ ende daer naer voorts in an-
dere Gheincorporeerde Landen/oock is verbrept worden/
Ende om sulckx alles te slijzen ende in Kuste ende Vrede te
brenghen/ ende te verhoeden/ alle Oorloghen waer doore/
de Landen souden verdoruen worden/ met verghietinghe
van soo vele Onnoosel Christelijcken Bloet/ ende Kupnie
van soo vele Arme Lieden. Soo hebben zyne Keysel-
lijcke Majesteydt/ als Regerenden Coninck ende Ceur-
Vorst van Bohemen. Doen ter tijt wt Aengheborne Da-
derlijske lief de gheimploert sommighe Ceur-Vorsten/
ende Vorsten des Rijckr. Waer onder den voorghenoem-
den Frederick Pfaltz-Graeff door zyne Enghe Presen-
tatie

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue. §
katie oock was begrepen.) Om alsoo allen de gheschillen/
tussen de voorgenoemde Kiebellen te sissen ende ter ne-
der te legghen/ende dat splieden wederomme tot behoo-
lijke ghehoorsaemheit souden moghen ghebrocht wordē.

Dan alsoo de voorgenoemde Keyserlijcke Majesteydt
corts daer naer/(ende eer dat de seluighe ruste heeft kunnen
ghestilt worden/)door de tijdelijke doot/ is comen te ster-
uen ende daer naer de Successie ende Regeringhe / vande
voorschreuen Croone van Bohemen/ende de Gheincorpo-
reerde Landen/aen ons is ghecomen (gelycksplieden ons
oock/bij Tijde ende Leuen van wijlen den voorgenoem-
den Keyser Matchias Ordentlijcken hebben ghekosen/ghe-
sworen/ ghecroont/ende Ghesalft/als hunnen Regieren-
den Coninck ende Ceur-Vorst van Bohemen. Waer wt
dan is ghevolcht/dat wy wt kracht est macht vande voor-
gheruerde Successie/ende Crooninghe/des Coninckrijcx
ende Ceur-Vorstendom van Boheme/ons hebben in per-
soone ghetransporteert / in onse ende des Rijckr-Stadt
Franckfort/om aldaer beneffens de andere Ceur-Vorsten
(achtervolghende de Gulde Bulle,ende des Rijckr Constitu-
tien ende Oudt hercomen)te kiesen / eenen Roomischen
Coninck om den seluen daer naer tot eenen Keyser te ver-
heffen. Alwaer de voorschreuen Frederick Pfaltz-Graue
ende Ceur-Vorst zinen Ambassadeur oock heeft gesondē/
alwaer splieden ghelyckerhandt(ons niet alleene/vooree-
nen Gherechten/Waerachtighen/Ghecroonden/ Gesalf-
den Coninck/ende Ceur-Vorst bekent.) Waer oock ghelyc-
kerhandt ende eendrachtelijken / naer dien splieden den
ghewoonlijcken Eedt/ (den welcken ves voorschreuen

A iij Pfaltz-

6 Copie vande Verclaringhe vanden Ban,
Pfaltz-Graven Ambassadeur als volle macht hebbende
oock heeft ghesworen /) achtervolghende de Gulde Bulle,
ende Suidt herkomen tot eenen Roouischen Coninck ende
Keisere ghekosen hebben / op den achtentwintichsten Au-
gusti inden Jaere sestienhondert ende Neghenthieu / ende
op den neghensten Septembris des voorschreuen 1619.
Jaers / met alle ghewoonlijcke Solemniteyt ende Eere
gheroont hebben.

Daer naer soo hebben wy ons / wt Vaderlijcke ende Vre-
delijke liefde bemoent ende sorghe ghedraghen / op dat wy
sonder meerder perijckel / ende bederfenis van ons voor-
schreuen Coninckrijck / het selue wederomme te brengen in
Kuste / welvaert ende Vrede soo haest ende corts als t selue
soude moghelycken kunnen wesen ghelyc wy dan tot dien
eynde hebben ghesonden ende gheschreuen arnde Generael
Regeerders ende Staten van ons voorschreuen Coninck-
rijck van Bohemen / ende hunlieden vermaent tot alle ghe-
hoersaemheit / met beloofsten / van alle hymne Privilegien,
te mainteneren / ende te confirmeren ende allen t'ghene te
onderhouden dat eenen goedē ende Ordentlijcken Coninc
behoort te doen.

Daerenbuien hebben wy oock tot Franckfort wesende
aen de vergaderde Ceurvorsten ende Ambassadeurs (waer
by den Ambassadeur vanden Pfaltz-graue als volle macht
ende procuratie hebbende / oock is present geweest) in han-
den ghestelt / de saecke ofte differentie van ons voorschreue
Coninckrijck van Bohemen ouermits zplieden t' seluige
ghelycker handt op ons versoocht hadden (waer van den
voorz. Pfaltz-graue de meeste occasie is gheweest.) op dat
zplieden

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

7

3plieden souden sien de saecken te modereren/ende de Wa-
penen doen ter neder legghen. (In sulcker voegen als voor
desen/bij wijslen onsen Neue ende Dadere den Kepser Mat-
thias aen sommighe vande Ceurvorsten oock is geschiet)
waer oppe wi ons Crijsch-volck oock belast hebben ghe-
hadt surceancie van wapenen te houden/ende niet de voor-
ghenoemde Rebellen ondertusschen vriendelijcken te han-
delen/ende al ist saecken dat wi allen ons betrouwien op
de voorgenoemde Heeren Ceurvorsten ghesteldt hebben/
principaelijcken op den voorsz. Frederick Pfaltz-Graue
(die t selwighe op ons soo grootelijcken was versoeckende
dat de saken souden ghedomereert worden/op den aenghe-
stelden dach/in onse ende des Rijcx stadt Regensborch/ te
weten op den twintichsten Nouembriis vanden Jaere ses-
thien hondert ende neghentiene/maeromme wi niet ver-
menint en hadden dat remant hem soude vervoordert heb-
ben alsulcken groote ouruste van Oyloghen/verderuinghe
van soo vele Landen ende Lieden/ende stortinge vā sulc-
ken mennichte onnoosel bloets voorts te stellen; nochtans
soo is eenen neghelycken ghenoechsaem bekent/naer dien
onse voorschreuen Rebellen van Bohemen / met hunnen
lang-duerighen hemelijcken kiaedt/ende practijcke(essen
te seluen tyde/als wi tot Franckfort ghekosen ende ghe-
croont werden tot de weerdighe Hoochent des Koomsche
Kensers) hun hebben vervoort/ ons als hunnen Ghecosen
Ghecroonden/Ghesalfden ende Gheworsten Cominc te
verworpen ende te verlaten/teghens hunnen Eed/pliche
Trouw/Comincklycke Keuse/Crooninghe ende Huldin-
ghe/ende voorts teghens alle des Rijcx ende Coninerijc
van

8 Copij vande Verclaringhe vanden Ban,
van Bohemen/Constitutien/Rechten/Gulde Bulle/Kem
serlycke ende Conincklycke Privilegien/ende alsoo teges
Godt/zijn Ghebot/de Natuer ende alle Eere/eene nieuwe
onweerdighe keuse van eenen anderen Coninck aē te stel-
len/te kiesen/ende te Croonen/ghelyck zplieden ghedaen
hebben met den man-eedighen Frederick Pfaltz-Graue/
den welcken zp ghecroont hebben voor hunnen Coninck/
tot verclepninghe van onse Eere/Hoochheit/ende Reputa-
tie/met veele valsche wtgevinghen/injurieuse schriften/et
woorden/ghelyck sulcx allen de wereldt ghenoechsaem is
bekent/de welcke Croone ende Coninckrijck den voorsz.
Frederick Pfaltz-grave (verghetende zynnen eedt/eere/ende
Reputatie) niet alleenelijken en heeft aenveert/ende aens-
ghenomen/maer hem daer mede in plaetse van benessens
de andere Ceurvorsten eenen middeler te wesen / als hier
vooren verhaelt is) besinet heeft als eenen Drede-breker/ he
deelachtich maeckende mette Rebellen ende der seluer aen-
hanck/nietteghenstaende het verbot oft placcaet gepubli-
ceert bp tijde ende leuen van wijlen den Kepser Matthias/
Hooch-lofflijcker Memorien teghens allen de ghene/ zoo
de voorghenoemde Rebellen/eenighe hulp oft bpstant zijo
doende/ende heeft hem op gheworpen voor een Hoosdt det
voorschreuen Rebellen/ende is inde ons voorschreuen Co-
ninckrijck van Bohemen/ende de gheincorporeerde Lan-
den ghetrocken/ende hem aldver meester ghemaeckt teges
alle Rechten/Kedenen ende des Rijckr Gulde Bulle ende
Constitutien/het welcke ons met alle toebehoorten/dooz op
rechte Christelijcke verkiesinghe/Crooninghe/ Salvings
ende Huldinghe is toebehoozende/ende heeft alsoo gedaen
teghens

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

9

teghens alle oude Keyserlijcke (als oock des voorschrevene
Pfaltz-graven Voor-vaders wijsen/Ceurvorst Ruberto/
benessens andere Ceur-vorstelijcke gheinstitueerde Pri-
vilegien) ende is ghemorzen eenen Vrede-breker des Kijcr
en heeft onse Croone souder eenich recht/ost gewesen von-
nisse/ontrocken/ende ad facto afgrenommen/ende alsoo hy
teghens ons als zynen Keyser ende Heere is vpantlijcken
procederende ende rebellerende/ende hem tot een hoest vâ-
de andere Rebellen is opworpende/huilieden alle Hulpe/
ende Voorzeringhe doende/en hem vervoordert heeft de
Boheemsche Rebellen met kriechs-machdt te defenderen/
ende in dese onse Oostenrijcksche Erf-landen/met kriechs-
macht ghevallen/ende ons als eenen openbaeren vpandt
heeft bevochten/daer nessens noch sommighe andere Prin-
cen des Kijcr op gherupt/die hunlieden als man-eedighe
oock met dese Rebellen ghevocht hebben/ende met hun
kriechs-volck de Rebellen assistentie ghedaen hebben ende
voorts allen het ghene dat tot verachtinghe ende schaede
vande Auctoriteyt onser Keyserlijcke Hoocheyt soude mo-
ghen wesen metter daet behoort hebben / waer dooz wyp
zyn ghedwonghen gheweest(hoe wel wyp t selve liever sou-
den hebben willen deruen) ons totter defentien te moeten
rusten. Bouen allen het welcke heeft den voorghenoemden
Paltz-graef/benessens zynen rebellischen aenhanck teges
ons als regerende Roomschen Keyser/Coninck / Heere /
ende Landt-vorst (tot der voorghenoemden Rebellen van
Bohemen/ende hunne Adherenten groote schade ende ach-
terdeel) noch andere verre-gheleghene Bonts-ghenooten
ende Alliantien ghemaeckt ende geaccoerdeert/ende voort
veele

B

veele

40 · Copia vande verclaringhe vanden Ban,
veele ander perijckelense praktijcken voorts gestelt/maet
door der alghemeyne Christenheit/Erf-vaert den Turc/
seer lichtelijken in dese Landen (de welcke altijt als eenē
voornuer vant Roomische Rijk zijn gehouden geweest)
was ghelockt/ende door dese Rebelle lichtelic soude cur-
tien comen. Naerdaer dan hy Pfaltz-graef (tot onse) als
zijns Kepser ende heere hochste vercleyneringhe / hem
met dese voorgengende Wohermese Rebellen schandale-
leuselick deelachtigh gheimaeckt/ende onse Conincklijcke
Hoocheyt/Coninckrijck/Landen ende Landen soo vele
hem moghelyck gheweest is met ghewelt ende rebellische
wapenen ende valsche praktijcken te ontrecken verwoor-
derc heeft/maer als ons den Recht-veerdighen Godt de
victorie heeft verleent/ende den voorsz. Pfaltz-graeve niet
grootre schande heeft moeten de vlucht nemen/om hem te
salueren/soo heeft hy nochans hem deruen onderwinden
eenighe steden in ons voorschreuen Koninerijck niet Sol-
daten te beserten/nieuwe praktijcken aen te stellen in onse
Hertochdommen van Slesien/vergaderinghen der seluer
Princen ende Standen te houden/de selue onse Ondersate
inde Rebelle te verstercken/van hunlieden hulpe en Con-
tributie teghens ons te heffsen/ons by hunlieden te ver-
achten/onzen Conincklijcken Tijtel ende Maerne/conti-
nuuerlijcken te voeren ende ghebruycken/ende alle midde-
len te soeken/om den teghens ons beghonsten Oorloghe
noch voorder te mainteneren.

Ende naerdaer/alle dese voorgenoemde Septen en-
de Verboetten by den voorgenoemden Pfaltz-Grave ghe-
comiteert/gheheel claer ende Notoir zijn/ende door al-
len

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

23

len die Werelt ghenoechsaem bekendt is / ende daer inne
blyst verherden heest hy daer doore Crimen læse Majesta-
cis, In vele Puncten verheurt/ ende is daer doore inde Al-
derhoochste straffe van des Heylichen Rijckx Constitutie
ende der Keperlijcker Majesteyt ipso facto ghevallen. In
sonderheit naerdemael dat hy ten Tijde als manneer hy
benessens de andere Ceur-Vorsten des H. Rijckx, Endzach-
tighe Keuse; tot het Kenseerdom ons voor zijnen Keperc
ende Heere mede bekent heest. Teghens de welcke Hoo-
chept Eere/ Keputarie/ goeden Marne/ Welvaert/ Erff.
ende andere Gherechticheden/ als oock allent ghene dat
de fideliteyt mede is bryngende openlijcken heest ghe-
sondicht/ ende hem voordert tegens ons te doene/ het welc
voor desen nont aen eenighe Roomscbe Keyfers ghebeurt
en is/ want heest wel ghethoont zynen Bloedt-dorstighen
Aert ende valschept. Waer mede hy als voor vermeilt ver-
meint heest de Boheemsche Rebellen van ons gheheelijc-
ken te onttrecken/ ende in hun quaet voornemen te helpen
mainteneren waer mede hy den Landt-Drede ghenoech-
saem heest ghebroken/ gelijck oock blykt hy zyne Rebel-
lighe Tractaten ende aenslaghen/ vermeinde ons daer do-
ce van allen Eeren/ ende tijdelijke welvaerdte beroouen
waere het hem eenichsint moghelycken geweest. Niet te-
ghenstaende de Placcaten wtghegaen ende Ghepubliceert
hy wielen Hoochlosselijcker gedachtenisse den Keyser Mat-
thias, Onsen seer Lieuen Heere Neve/ ende Dadere/ heeft
ons benessens de voorzchreuen Rebellen mit krijschmacht
alsoo onse Landen ende Ondersaten te Incorporeren/ ende
afhendich te maecken/ onsen Coninc-lijcken Tijtel/ Ma-

Cij

pen

Copia vande Verclaringhe vanden Ban,
pen/ende Juweelen geu-surpeert tegens t'Heylich Room-
sche Rijck, ende der seluer Ceur-Vorstendommen/begrij-
pinghen/(wt kracht vande welcke/) besonders by Keyser
Rudolpho primo, soo vele belanght de Ceur aenden Co-
ninck van Bohemen ghegeuen is van Keyser Carel den
vierden gheconfirmeert gelijck oock van zijn des Pfaltz-
Grauen voor Vader/wijlen Ceur-Vorst Ruperto en an-
dere Ceur-Vorsten/gheconfirmeert / ende bekrachticht/
met Priuilegien/ende daer inne vermeld ds ouer oude Ob-
servantien/gelijck ooc blijkt by de Gulde Bulle,tot No-
remborch op gerecht/ende die van te vozens/(nopende het
Coninck-rijck van Bohemen / met wete ende wille der
Ceurvorsten)ghemaecte Bulle, de welcke onder andere
Priuilegien, de Successie vant voorgenoemde Conincrijck
van Bohemen/de naer volghende Noremborchsche Bulle,
ghelijck is vanden inhoudt. Van gelijcken/de Declara-
tie by wijlen Coninck LadisLais, ende dan het Reuers va-
den Keyser Ferdinandus/Anno viijfhienhondert en veer-
tich aende Standeu van Bohemen(raeckende de Ceur en
dat de seluer raeckt/)ouerghegheuen/dat den Coninck van
Bohemen ende hunne Erffghenaeuen/Erffelijcken toe-
behoort/oock soo langhe datter remant vanden Coninck-
lijcken Stamme voorhanden is/deu Inwoonderen egee-
ne keuse en moghen hebben/ost gebruiken/soo t'spileden
door aenweerdinge van eene Licheveerdige Manedige oft
Onweerdige Keuse nu ghedaen hebben/ ghelyck wijn dan
sulckr wt Keyserliche macht/Auctoriteyt/ende Geweldt
tot onderhoudinge vande ghesondeerde Institutien des H.
Rijckx,voor Nul,ende van gheender Weerden en houden.

Ver-

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

13

Verclerende midts desen de selue om verre te stooten/ ende
de wel ghefondeerde Rijckx Institutien voor de handt te
nemen/ ende het voorgenoemde ons Conincrijck van Bos-
heinen met de Ghaincorporerde Landen. (Int welcke wij
op den openbaeren Landtdach, van allen de Staeten/ ghes-
kosen/ Ghecroont/ Gesalft/ ende daer naer van alle de selue
Staten ende Ondersaten vant voorschreuen Conincrijck
ende Landen/ ons den gewoonlijcken esti schuldigen Eeds
gedaan is.) Ende daer en bouen van allen de Ceur-Vorstē/
ende van hem Pfaltz-Graue seluer voor eenen Oprechten
Gecroonden Coninck van Bohemen bekent/ ende Ghetis-
ruleert/ waeromme wij vande Eertz-Cancellier des Kijer
den Ceur-Vorst van Wentz/ totte Keuse van eenen Koom-
schen Coninck zijn beschreuen ghetweest/ als oock van het
Ceur-Vorstelijck Collegie/ Inde qualiteit/ de stemme van
de Keuse ons is toeghelaten.

Dien niet teghenstaende soo heeft hy Pfaltz-Graue, met
gheweldigerhandt krijschmacht ende verbintenissen ofte
Vnien, ende oock met onse Ondersaten van onsen Erff lä-
den van Oostenrijck/ alderhāde Conspiratiē op gerecht.
Alles teghens de klaere Ordonnantien / ende ghemeepne
Rechten/ besonders teghens de Gulde Bulle, titulo, van
t saimen verbintenissen oock teghens den Alghemeppen
Landr-Vrede, ende onderschendelijcke Rijckx Contractē,
waer inne klaerlijcken verboden is/ dat geenen Ceurvorst/
Vorst/ ofte Staet vant Kijck/ eenighen-anderen/ (van wat
Staet oft Conditiē hy soude moghen wesen/) zijne Onder-
saeten en mach onder zijne beschermenisse oft Sauvegarde
nemen/ t sp om wat Redenen ofte Conditiēn t selue soude
moghen wesen.

Nochtans zijn hem vande goet-hertighe Ceurvorsten/ ende Vorsten/ soo vele ghetrouwne waerschouwingen ende vermaninghen gheschiet/ ende bouen dien van ons / upc Keiserliche goetheyt ende overvloedicheyt als den Vrede heminneude/ gheschrevene Brieven Sub dato den lesten Appzillis niet aenstellinghe van eenen seeckeren termijn om hem wel te bedencken ende te beraeden. Dit alles ongheacht soo is hy Palz-graue in zijn quaet voornemē verhaert/ende heeft alle middelen ghebruyckt om zijn quaedt longoddelijk voornemen int werck te brenghen/ met zijn Waterste karychs-macht te rugghe stellende zynen Eet/eere/ ende Reputatie als hier vooren breder verhaelt is/ waeranne hy ons/ als Roomischen Kنسere ende opperste Hoofd/ ghelyck andere Ceur-vorsten ende Vorsten des Rijcr/ ghelyck oock niet minder/ wt kracht vanden dieren Eet ende plicht/die zyne voorvaders/ende hy/aen onsen voorvaderen ende t Rijck ghedaen hebben(het welck hy/ als wesen-de een Ceurvorst ende voornemen staet des Rijcr/ eue soos schuldigh ende ghehouden is / al hadde hy voor ons den selven eede daetelijken gheswozen) naementlijcken van ons ghetrouw/ghehoorsaem ende gunstich te wesen / ende minnermeer in eenighen raedt te compareren / daer pet teghens onsen persoone/eere/weerdigheyt ende staet ghe-trackteert oft ghehandelt wordde/noch pet daer in te consenteren/maer ter contrarien onse ende des H. Roomischen Rijcr proffijten/te vervoorderen/van alle schade te waerschouwen ende te rugghe keeren/ende soo hy vername dat pet teghens onse Keyserliche Majesteyt oft persoone wortde voorgghenomen oft ghehandelt werde het selueghe ghe-

ghedaen teghen Frederiek Pfaltz-Graue.
ghetrouwelijken te heletten ende ons haestelijken daer
van te waerschouwen. Van ghelycken heeft meer genoemde
Pfaltz-graue/euen soo weynigh gheobserueert / de Kijckr
Constitutien ende Instellinghen vande Religie Prophan:
ende den algheidephen Lants-vrede (het welck nu meer veel
Jaeren herwaerts/ met desen teghenspoedighen tijdt in het
Duytsche Rijck/ende desselfs ledien in Conservatir gestaen)
hinderlycken gheweest/ insonderheyt inden voorgaenden
Lant-vrede vanden Jaere vissenbiffrich claerlycken versien/
Dat niemans van wat staet ofte conditie hy zy/bij den Eede
ende ghehoefte waer mede eenen peghelycken aenden Room-
schen Keypser ende t' Hepligh Rijck verobligert is/ oock op
de pene van der Keypserlike Majestept/ende des Rijckr on-
ghenade ende strassinghen Priuiri:ende deporteringe van alle
Regalien/Leenen/Brycheden/Priviliegien/Ghenade ende
Bescherminghen/ alsoo veele als eenen peghelycken vande
Keypserlike Majestept ende het Roodtsche Rijcke is hebbē-
De/oft ghenietende/tot eenighe Orlodge ende onvriendelijc-
ke date lycke handelinghen ofte voorz nemen/ teghens ons/
oft eenighe ghehoorsaeme Statuten/des Heplighen Rijckr/
sonder onsen/oft soo vele de middelbaere staten belanght/
hunne Querheyt/consente ende wetenschappe het zy heym-
lijcken ofte openlijcken teghens de Keypserlike Majestept
oft de Staten des Rijckr te trekken / noch eenighe hulpe oft
bystant bevoorderinghe ende sat eur noch eenighe vergaedes-
ringhe van Crischijs-volk te peerde oft te voete te maecken/
ende eenen peghelycken hem daer van gantschelijken ont-
houden sal. Welcke dispositie ende Instellinge eensdeels wt
de voorgaende ghetrooken/ende den inhout indien van anno
1585

Copia vande Verclaringhe vanden Ban,
neghenenwijstich ghemaeckten ende ghepubliceerdien Rijckr
asscheet als een eeuwigh Edict,ende Rijckr Ordonnantie is
gheconformeert ende verhaelt/om daer door in het h. Rijck
der Duytscher Natiue/de ruste Vrede ende eenigheyt te becer
te onderhouden/ende is de pene (daer inne begrepen) in sulc-
ker voeghen vermeerdert/dat de Verbrekers ende Overtreders
vanti seluighe verbot ende Rijckr Statuten/beneffens en
boven de voorghenoemde pene/in onse ende des Heilighen
Rijckr Acht oft Ban ipso facto,ghevallen is/ende den seluen
sonder eenighe voordere verclaeringhe (wt krachte vande
voorgheruerde ordonnantie)voor eenen Achter oft Bandit/
nu als dan/ende dan als nu vercleert ende bekendt sal zijn/
Inder voeghen dan by den opgherechten Land-vrede Anno
beertien hondert vijf-en-neghentigh/int spnde noch sterc-
ker versien is/als dat in sulcken gheloofbaeren ende open-
lijcke/brekkinghe,ende ouertredinghe des Landt-vredens/
den Quaet-doender ipso facto,inde pene/door de ghemeyne
Rijckr Conclusie/ghecondemeert blijft/inder voeghe datter
voorder gheene sententie ofte verkleringhe meer van noode
en is/het welcke inde naer volghende Rijckr Constitutien est
asschepden niet en is verandert/maer wel/t'elcker repsen ges-
conformeert worden/ende en is nopt anders verstaen geweest
Ghelyck wt cracht van dese est andere Rijckr Constitutien/
ende Ordonnantien(teghens vele mindere Verbrekers als
valische Munters/oft daer eenen onmiddelbaer / ofte mid-
delbaeren staet hem verloopen hadde met aenneminge ende
vergaderinghe van eenigh Crijchs-volck/oft eenige Rebelle
bystant ghedaen heeft)is gheprocedeert tot onderhoudinghe
vanden ghemeynen Landt-vrede/ wp laeten staen de ghene-
die

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

17

die huylieden opworpen als Hoofden/ Protectoren / ende
Doorstaenders van sulcken vpanclijcke Rebellen/ ende met
gantscher macht van Orlodge vermeppen te defenderen/ in't
Roomsche Rijck vele Crischtvolck op te nemen/ende ver-
gaderen/sonder het vremde ende bumpten Lantsche volck die
si int Rijck brenghende zijn/ende teghens ons / hier ende
daer vremde Heeren ende Potentaten op te rupen / Inde
voeghen dat de voorgaende Boheemsche Rebellen/ be-
nessens hun opgheworpen en vermeppit Hoest / den Pfaltz-
graue tot onsen/ende des Heilighen Roomschien Rijcx groo-
ter perijckelen/ende des Erf-vpants der Turcken/ groode
voordeel teghens der Christenheit ende Croone van Hun-
garijen/tot ghelycken asval ende Rebelleringe te brengen/
ende met den Erf-vpant r'anden Christelijcken Naeme ende
den Transiluaen/nieuwe verbintenissen teghens ons ghe-
maect heeft/ende de selue ende andere vremde Nation ghe-
socht in onse Erf-landen van Oostenrijck &c. te brenghen.
Waeromme wi oock tot ons Kepserlijck ghemoet ghevoert
hebbet wt krachte van onse Kepserlijcke macht/ Aucthoriz-
tept ende Officie/ende van weghen onse ende des Heilighen
Rijck Ceurvorsten / Jonghst gheslotene ende beuastichte
Cappitulati'en, benessens alle gemeynne/ende int Rijck euf-
sende Kiechten/ende Rijck Statuten/insonderheidt die tot
Augsborch Anno viijscien-hondert viissen-vijftich opghe-
rechten/ende aenghenomen asscheet ende Constitutie/ ooc in
die daer naer volghende Rijck Constitutie / ende verhaelde
Confirmati'en, met Raedt vande voorgaende Ceurvor-
sten/ende andere Standen verbeterden Landt-Vrede, stant-
vastelijcken te onderhouden/ Niettemin oock wt cracht van-

C

D

18 Copia vande Verclaringe vanden Ban,
de eerst aenghediende Cappitulatien, ende de Gulde Bulle,
bevinden ons verplicht. Alle de onbehoorliche ijidige/
verbintenissen ende verghaderinghen der Ondersaten/ oock
die opzoerighe Mauptmakers / ende alle onbehoorlick ghe-
welt/teghens de Vorsten ende andere Staten/ te niet te doen/
ende in Somma voor alle dinghen te maecken dat het He-
lich Roomscche Rijcke mach in ruste ende Vrede ghestelt en-
de ghehouden worden/ het welck het voorneemste ende pri-
cipaelste punct is/ dat int H. Rijck Rechte ende Vrede ghe-
houden worde/ het welck niet en can belet worden/ ten sp doo^r
opzoer ende Rebelleichept teghens het Opperste hoofd (waer
doore oock lichtelijcken de mede Leden des Heyligen Rijcx
worden gheinfecteert/ende op gheruot/ ende alsoo epindelijc-
ken het seluighe Rijck totte wterste Kynnie ende onderganck
soude comen te gheraucken) welcke onrecht-veerdighe ver-
bintenissen/ende opzoerighe Mauptinatien van de Ondersa-
ten teghens hunne Hoochste Overhept/ende van Godt ver-
ordineerden Heere/voor goet ghehouden wesende/sonder hun
met ghewelt ende kriisch-macht teghens den eenen ofte den
anderen Staedt ende Heere/ onder alsulcken blooten ende
ghesochten schijn hun seluen vermeppen te bevrijen ende be-
schermen/ende alsoo onse ende des Heyligen Roomischen
Rijcx, Iurisdictien, Regalien, Recht/Landt/ ende Onder-
saeten/t' huywaerts te trecken ende te ontweldighen/oock der
Ceur-Vorstendommen/ en Ceur-Vorstelijcke Hupsen/recht
ende Gherechtichept te veranderen/ende te Violeren/gelyck
voortijden oock ghebeurde/bp Wylandt des Pfaltz-Graven
Neue, Hertoch Albrecht van Beyeren, Als wanneer die
van Bohemien oock besich waeren mette Keuse, tot Preju-
ditie

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue.

t.9

ditie van Coninck Ladis-lai, doen antwoorde, de voorschreuen Hertoch Albrecht, dat hy alleer welklich begheerte hadde om te Regieren/ende daeromme eenen anderen sijne gherechticheyt mochte niet ghewelt ontnemen.

Waeromme (als vooren verhaelt de voorgaende Frederick Pfaltz-Graue ouermidds/ den by hem ghebookenen Landt-Vrede, ende dier ghelycke quade festen/inde Pene des Bans, (als hier vooren breeder gheduceert) ghevallen is/ sonder eenighe voor der Cittatie, Vonnisse ende vercleringe/ voor te nemen/ende alsoo vercleerd moet wesen/ voor eenen Achter ende Bandit, Waer teghens anders niet en resteerdt/ dan de Datelijcke Executie, int werck te stellen.

Soo hebben wy nochtans/tot een ouercozen ende Confirmatie, naer nochmaels gehouden rijpen/ende wel bedachten Raede wt schuldighe plicht ende onse van Godt ghegeue ne ende beuolene Kepserlijcke macht ende Officie. Den voorgaenden Frederick Pfaltz-Graue, als eenen die welcke die hem heeft op gheworpen voor het Overhoofst van onse Onghetrouwne Rebellen, ende verkiesen laeten verachtende/versmadende/ende verlettende onse Keyserlijcke Hooghechtepte/ wessende eenen breker vanden Al-ghemeynen Landt-Vrede, ende andere Loffelijcke Institutien, des Rijckx/) in onsen ende des H. Rijckx Acht ende Ban, doct in alle de Penen ende straffen/welcke der gelijcke/ Achts, Denuntiatie van rechts weghen is mede benghende/ metter daedt seluer ghevallen te wesen/)ghedeclareert wort/stellen hem wt den Vrede, inden Onvrede, Erkennen/vercondighen/ende verclaeren hem alsoo/ in onsen ende des Rijckx Acht, oft Ban, als oock inde voorgaende Penen/ende

C ij straffen/

20 Copie vande Verclaringhe vanden Ban,
straffen/setten hem oock wt onsen ende des Heylichen Rijcx-
Vrede, in onjen Onvrede, Alles van weghen onse Room-
sche Kepserlike Majesteyt/Macht/ ende kracht/van deser
Brieff.

Sijn hier op tot volbreaginghe vande behoorliche erecu-
tie van dese verklaringhe teghens den voorschreuen Acht oft
Ban/Pene/ Straffe/ende Voete / gantschelijcken belloten
teghens den seluen Frederick/die hem seluen noempt Paltz-
graue by den Rhijn/als eenen openbarren Achter ende Ban-
dit oock onsen ende des Rijcx wundersaker ende vranck mette
gracie ende ghenade van Godt Almachtigh hulpe ende by-
stant/naer wijsinghe vande bouen verhaelde Rijcx Con-
stitutien/ende Ordonnantien mette behoorliche straffe son-
der laugher te vertoeuen voorts te varen/op dat w^p daer na
sonder eenighe verhinderinghe van hem de oprechtinge van
eenen gheduetighen ende bestandighen Vrede/ int h. Rijck
te beter moghen vervoorderen/Waet toe w^p ons dan in alder
manieren als eenen Christelijcken Keyser van Name ende
Officie weghen ganisch ghyenaedigh ende Vaderlijck sullen
benoegen/ende verthoonen/oock de Liberteyt/ Eere/prof-
fijt ende weluaert vande Duytsche Nation gantsch genadigh-
ter herten nemen ende te vermeerderen/ende eenen pegelyck
by de Hooch bedierden Religie ende Prophan: Vrede te be-
schermen/ghewilligh ende schuldigh te zijne/het w^{lk}ke w^p
uwer L.L.A.A. ende D. heden hebben willen adviseren/ op
dat zy ende ghelyciden de doornaecke van dese onse billige noot
saeckelijcke eade onuerindelyck voorziemen/waerachtighe
wetenschappe soude moghen onfanghen/ende waeromme
w^p hier toe behoechende ghedwonghen zijn geweest/ende
t'jelue

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Gratie.

21

t'selue niet langher en hebben kunnen ophouden/ Gebieden
daeromme uwer L. L. A. A. ende V. Lieden/ alle ende eene
peghelijsken t'samen ende besonder/bunden Eede ende Plich-
ten waer mede zp ons ende des Heplighen Roomschē Kijc
verbonden ende verwant zijn/op de verbeurte vāde bouen
ghenoemde pene ende straffe/die inde alghemeine Rechten/
ende Kijc Ordonaatiēn/ Leen-rechten ende Gewoonten/
begrepen zijn/ teghens de ghene die hun met eenighe Achter
ost Bandicien beinoepen/ insonderheyt teghens onse/ ende
des Hepligh Kijc/ Acht ende Gueracht ende op verliesinge
van alle Regalien/ Leen/ Opheden/ Ghenaide/ Pandeschap-
pen/ Tollen/ Recht ende Gherechtigheden/wat Namen die
souden moghen hebben/die hunne Voorvaders/ ende zplie-
den van wijlen onse Loffelijcke Voor-vaderen de Roomsc̄he
Keysers ende Coninghen/ oock van ons ende des Heplighen
Kijckr verkreghen hebben/oock by verbeurte van lijf ende
goet/ begheren ende ghebieden hieromme seer ernstelijcken/
dat ghelyeden den voorgheenden Frederick / die hem
noempt Pfaltz-graue by den Kijn/ teghens ons niet en assis-
teert/hem int minste oock niet te dienen/hulp noch bystant
te doen/t' zp niet gelt/victualie/ost Animonitie/ noch in ee-
nigher hande manieren int heymelijcken noch int openbaer
onder wat pretert/ost schijn t'selue soude moghen gheschie-
den/ endz soo verre daer oock nemant van vlieden/ t' zp 2. 3.
ost meer in zinen dienst besoldinghe oft bestellinghe soude
wesen/de selue sullen ten aensiene van desen Brief stracke ende
ter stonts sonder laugher te vertoeven oft eenige wegeringe
wedecomme af trecken/ende te rugge keeren/ende hun voor-
der witten dienste vanden seluen Achter ost Bandiet/ost zyne

C iij

mede

Copia vande Verclaringhe vanden Ban,
medehelpers retireren/noch by vermanden van desselfs Ach-
ter Vrienden oft Fauoritepten blijuen dienen oft gebruncke
laeten/noch hem Frederick die hem noemt Paltz-Graeff
by den Rijn/voorder gheenen dienst ghehoorsaemheyt/noch
hulp ende bystant te doen/ noch D. zynnder Rebellie ende
onghehoorsaemheyt in gheenderlen manieren meer drelach-
tigh en maeckt/dan v van hem gheheelijken te onslak/ende
onthouden/Oock V.L.L.A.A. ende ghplieden alle sament-
lijck ende besonder beuelende/by den Eede ende Plichte/daer
mede ghplieden ons ende het Heyligh Rijc zyt versobligeert/
ons alle ghetrouwte hulpe ende bystant te bewissen / op dat
den voorschreuen Achter ende Bandit, als eenen Breecker
des Vredens/met alle zyne Adherenten ende hulpers (tot
voldoeninghe van onsen voorschreuen Banne moghen ghe-
strafte ende ghedwonghen worden/ende tot behoochlycke ge-
hoorsaemheyt moghen ghebracht worden/ ende en laet D.
niet verachteren/van weghen eenighe verbintenissen oft al-
liantien/die daer souden moghen wesen ghemaect/ naerde-
mael wy de selve achtervolghende dese onse Verclaeringhe
ende Resolutie gheheelijken zyn casserende/het welck gh-
plieden als van uwen hoochsten Guerhaere gheboden schul-
digh zyt te achtervolghen/want sulcke verbintenissen con-
forma alle Rechten ende Rijcr Constitutien in dit cas niet
en binden / dan worden voor nul ende van onweerde ghe-
houden / alsoo met wel bedachten rijsen raede Keyser-
lijcke Macht ende Auctoriteyt ghecasseert ende gantsche-
lijck te niete ghedaen/oock V.L.L.A.A. ende D. Liede voor
soo vele zplieden hier inne gheinteresseert souden moghen
wesen tot kracht van onse Keyserlijcke Majesteyt, volko-
mentlijck

ghedaen teghens Frederick Pfaltz-Graue. 23

mentlijck gheabsoluteert/ende los ghelaten. Ende ghy alle
de Ondersaten/Leenmannen/Pandts-ghenooren/Verwate
Lijf-epghene/Wilt-vanghers/ende Onderdanen des voo-
schreuen Achters oft Bandit, worden mits desen alle te samē
oock ontslaegen/bevrijt/ende ootlast van uwen Eet/plicht/
Schuld/ende Ghehoorsaemheyt/ ende allen de ghene die
hunlieden hier inne teghens ons ghehoorsaemlijcken ver-
thoonen/zp ghegunt ende ghegheuen onse Kepserlijcke vrpe
ghelepe/Beschermenisse/Verseeckeringhe ende Ghenaaden/
Segghen ende vermeppen oock wt kracht vande voorsz.on-
se Keyserlijcke Macht dat den seluen Achter oft Bandit
sijn helpers/ende mede helperen hier teghens niet met allen
en sal beschermen oft bevrijen/noch eenighe Ghenade/Vrp-
heypdt/Vertroostinge/Ghelepe/zekerheyt/Lant/oft Borchte/
Vrede/oft eenighe andere verbintenissen/Borgherlijcken oft
Stadts-Rechten/ die welck van ons/ onse Voor-vaderen/
want Rijck/Roomsche Kepser ende Coninghen/oft andere
Heerschappijen/oft Overichept/D.Lieden oft heur/zijn ge-
gheuen/ghegunt ende bevesticht/oft noch mochten gegeuen
worden/noch oock enige ghewoonten/Oudt herkommen oft
in eenigherley manieren dat soude moghen wesen/ hem oft
hunlieden neuerincx sal moghen behulpigh wesen/want w^p
hem den voorsz.Achter oft Bandiet, als oock zyne Hulper^s
ende Mede-hulper^s/ouersulcx gantschelijcken ende ghehee-
lijcken van alle gratien ende ghenaden /wt sluptende zijn en
nieuwers inne en begheren begrepen te hebben.

Ende soo wanneer dat daer nemanden van D.L. (t'sp vā
wat staet oft qualiteyt die soude moghen wesen)hem hier in-
ne onghehoorsaemlijcken verthoonde/ ende den bouen ghe-
noemden

18
noemden Frederick, die hem noempt Pfaltz-Graue, hyden
Kijjn ende Hertoch van Beperen/ teghens ons/onder wat
ghesochten schijn oft middel dat scoude moghen wesen / Int
minste eenighe Vriendt-schappe / oft Assistantie waere be-
thoonende / t'sp heymelijcken ofte openbaer lijcken. Die
worden midts desen/in alder manieren/ als hier vozen bee-
haelt oock verclaert/ als onse ende des Heylichen Rijckx
Achters ende Banditen, op alle ende negelicke de selue Pe-
nen ende straffen te vozens vermeldt/ voor nu als dan/ ende
voor dan als nu/in sulcker marten ende vueghen al oft splie-
den/de selviche quade fijnen oock ghedaen hadden/ende by
Dommisse daer inne ghecondempneert waeren. Verclaerende
oock de selue wt den Vrede, inden Onyrede, ghestelt te zyne.
Verklaeren oock de selue voor nu als dan/ ende dan als nu/
In onse ende des Heylichen Rijckx / Acht ende Overacht/
als oock in ghelycks Penen ende straffen / ende stellen hun
oock wt den Vrede inden Onvreden/ Alles dooz onse Room-
sche Keyperslijke Majestente kracht ende Macht/ waer naer
hem eenen neghelycken sal weten te Reguleren / ende voor
achterdeel ende schaedte te vermyden. Dit vermequen wi-
seec ernstelijcken. Shagheuen in onse Stadt Weenen den
twee-en-twintichsten dach der Maent Januarij 1621. On-
ser s Rijckx/vant Roomische int tweede Jaer/van't hunger-
sche int derde Jaer/ende vant Bohemische int vierde Jaer.

Ad Mandatum Sacre Cæsareæ
Majestatis proprium.

D.C.D.W.A.

B17885:II, 40